

Autor: Alain de Benoist

Rád bych se stručně vyjádřil k „politické korektnosti“, způsobu jednání, který k nám přišel z USA, přesněji řečeno, který jsme přejali od americké společnosti, v níž zůstávají silně přítomny některé její zvláštnosti, především puritánství. Týká se hlavně jazyka jako systému znaků. Cílem je odstranit každý pojem nebo výraz, který by určitá skupina nebo pospolitost mohla pociťovat jako urážlivý, „politická korektnost“ je tak svého druhu „nežádoucí **lexikální eugenikou**“ (Pierre-André Taguieff), podnětem k čistkám ve slovní zásobě.

Déle naopak zůstanu u neo-inkvizice, čili u těch projevů nesnášenlivosti a cenzury, které dnes ve Francii – a v západní Evropě vůbec – narůstají. Jistě nejde o novinku. Od 80. let však nabývají na síle a dnes vykazují naprosto systematický charakter. Neuplyne týden, aby se neobjevila nová aféra, v níž se nesnášenlivost mísí s nekulturností a hloupostí. Není týdne, v němž by nebyly pod rukou rozšiřovány více či méně tajné spisy, které naprosto snesou srovnání se sovětskými samizdaty z doby Brežněvovy. Autoři, jejichž knihy vycházely před deseti, dvaceti, třiceti lety u velkých nakladatelských domů, jsou dnes z těchto kruhů vyloučeni. Novináři nebo intelektuálové, kteří ještě před deseti lety měli pravidelný přístup na stránky nadregionálního tisku, jsou dnes odmítáni.

Nakladatelský svět se změnil. Většinu vydavatelství – bezmála všechna byla skoupena velkými finančními skupinami – nezajímá ani trochu, co vydávají. Souběžně s tím však byla mezi nimi nastolena tichá dohoda. Klientelismus jim umožňuje zůstat pospolu, uzavřít se před vnějšími vlivy. Autoři jsou kooptováni podle příslušnosti k tomu či onomu klanu, k té či oné síti. Literární kritika se v podstatě omezuje na služebné články, jimiž si navzájem podkuřují a drží společnou frontu proti možným narušitelům. Za takových podmínek je snadné sestavit černou listinu knih, které nemají být recenzovány, nebo novinářů, kteří již nesmějí dostat prostor. Nepříjemné je mnohé. A vydavatelé se dají zastrašit stále snadněji, následkem vydání jistých titulů může být kupříkladu bojkot veškeré jejich nabídky v literárních přílohách velkých novin.

To je dnes obvyklé. Vydavatelům hrozí bojkot (izolace), jestliže vydají politicky nekorektní autory, útok může přijít z novin, z centra univerzity nebo od některého „vlastního“ autora. Obchodníci se zdráhají prodávat knihy, jejichž obsah se nelíbí. Editoři sborníků na poslední chvíli vyřazují články, které sami objednali. Nakladatelé jsou vylučováni z knižních veletrhů s odůvodněním, že jejich ediční plán neodpovídá osobnímu přesvědčení pořadatele. Stánky na knižním veletrhu v Paříži jsou vydrancovány a sousední vydavatelé přicházejí s peticemi, ne aby odsoudili agresory, nýbrž napadené. Kdo se k „rituální exkomunikaci“ nepřidá, ocitne se na vedlejší koleji. **„Význam knihy bude brzy posuzován jen podle mlčení, které ji obklopuje“**, napsal nedávno Michel Mourlet. Současně z podnětu státních zastupitelství nebo lobbistických skupin přibývá soudních řízení, které mají přivést nepohodlné narušitele statu quo k rozumu (tj. mlčení), už jen kvůli pozdvižení vyvolanému médiu. Přitom se neodsuzuje pouze jednání, nýbrž také smýšlení, třebaže je vyjádřeno nepřímou nebo v náznacích. K tomuto účelu se schvalují zákony ad hoc, tzn. zákony vznikající ze situace, namířené výlučně proti lidem a skupinám v tom kterém konkrétním případě; zákony

stanovující výklad minulosti, který je podle trestního práva relevantní (tzn.: má rozhodující význam). Historická pravda tak nyní spadá pod právní příslušnost (agendu) a soudci jsou delegováni na pomoc silám údajně ohrožené „paměti“ (národa). Ve Francii byly úřady zakázány knihy a noviny nazvané „Ředitelství veřejných svobod“ – Orwell dává pozdravovat! Protože citovali Luthera a sv. Tomáše, skončili vysokoškolští učitelé před soudy, které se věci kategoricky ujaly.

Zákonodárství sice podle běžné judikatury (=souboru soudních rozhodnutí) definuje nárok na vlastní verzi minulosti jako „všeobecné a absolutní právo“, ale nedodržuje ho. Jestliže však zákon stanovuje, čemu nadržovat a od čeho se s odporem odvrátit, cenzuruje myšlení a vznáší nárok poručníkovat nad soukromím.

Na univerzitách vedou z prstu vycucané intriky s peticemi a veřejným denuncováním k sesazení těch vysokoškolských učitelů, kteří byli podezřelí z odklonu od vládnoucí ideologie. Badatelé, kteří se ucházejí o profesorská místa, jsou vyškrtnuti ze seznamu uchazečů, pokud své spisy nepojednali žádoucím způsobem, popřípadě je odpovídajícím způsobem nepozměnili. Za deset řádků, které byly shledány nepřijatelnými v časopise určeném úzkému okruhu čtenářů, stávají se vysokoškolští učitelé obětí zákazu výkonu povolání a jsou odsouzeni k nezaměstnanosti. Jiní jsou na svých seminářích obtěžováni, je na ně fyzicky útočeno, mnozí jsou zbiti. Další jsou zbaveni občanských nebo rodinných práv. Dokonce děti jsou vylučovány ze škol, aby byli jejich rodiče potrestáni za své „špatné myšlenky“.

Vědci, jejichž experimentální práce vyvracejí současnou víru ve všemohoucnost prostředí při rozvoji duševních schopností, jsou na veřejnosti pranýřováni jako šarlatáni. Umělečtí kritikové, kteří se rozčilují nad nicotností mnohých současných výtvarných a hudebních děl, jsou nazýváni „nacisty“. Advokátům je vyhrožováno, že budou zbaveni možnosti vykonávat praxi. Rozhlasové stanice jsou nuceny skončit, protože si prý svobodu slova vykládaly příliš velkoryse. Poštovní úřady se odvolávají na „doložku svědomí“, aby odepřely dopravu nebo doručení jim nevíтанých novin či prospektů.

Také jsme zažili, jak nátlakové skupiny (takzvané „Pressure Groups“) úřední cestou vybídly k zavedení komisí, které by „posuzovaly“ jimi vybrané podezřelé publikace. Zažili jsme, jak městská knihovna odstranila z polic „závadné“ nebo „špatné“ knihy. Zažili jsme, jak dokumentaristka jednoho gymnázia blízko Paříže úspěšně zmobilizovala tisk i ministerstvo školství a upozornila na skandál: na její škole jsou prý knihy, „které jsou buď nebezpečně revizionistické a nepřátelské vůči cizincům nebo hájí monarchistická, ultranacionalistická stanoviska a oslavují válečné zločiny“ (sic!). Ukázalo se, že autoři, kteří vzbudili pobouření, se jmenují: Alexandr Solženicyn – symbolický návrat do Gulagu -, Jean-Francois Deniau, Alain Peyrefitte, Jacques Bainville, André Castelot, Raymond Cartier, Marc Fumaroli, Jean-Francois Chiappe, Alain Madelin, Pierre-André Taguieff a Guy Sorman.

Aby byli autoři kompromitováni, slídí se v biografích, jako by to, co v životě učinili, mohlo něco vypovědět o hodnotě jejich románů či pravdivosti jejich teorií. Výpovědi knih, které od sebe dělí třicet let, jsou prezentovány tak, jako by vznikly ve stejnou dobu, na základě čehož se pak posuzuje celé dílo. Hledají se „hříchy mládí“, prohrabává se minulost, jako by šlo

lidský život zredukovat na epizodu.

Netýká se to jen živých. Podobnými procesy procházejí také mrtví. Veškeré děje a historie naší době cizí (anachronické) se čtou nově, moderními brýlemi, aniž by se zohlednila doba a kontext. Georges Bataille, André Gide, George Orwell, Alexis Carell, Ernest Renan, Georges Dumézil, Emile Cioran, Mircea Eliade, Jean Genet, Antonin Artaud, Leo Malet, Ezra Pound, Paul Morand, Collete, Baudelaire, Hemingway, Vladimir Nabokov, Montherlant, Carl Schmitt, Jack London, Marguerite Yourcenar, Heidegger a dokonce Shakespeare, Voltaire, Balzac nebo Dostojevský, abych jmenoval jen některé, byli jeden po druhém posmrtně pohnáni před papírové soudy, vznášející nárok na přezkoumání jejich postavení ve světě literatury a myšlení, což umožňuje přejmenovávat ulice nebo školy, které nesou jejich jména. Čistka z pětáctého zjevně nestačila. Každý den následuje dodatek: např. se opět rozjel Célinův proces, Alexis Carrel byl prohlášen za „teoretika plynových komor“ a odpůrci trestu smrti dávají veřejně průchod své lítosti nad tím, že Brasillach¹ nemůže být zastřelen podruhé. Nerezignovala Francouzská banka na umístění podobizen bratrů Lumierových, vynálezců kina, na bankovky, jen protože byli ve vichistické vládě, zatímco ve stejnou dobu Francois Mitterrand, bývalý vysoký úředník vichistického režimu a nositel řádu Francisque, vládl v Elysejském paláci?

V Římě roku 1966 byla odstraněna, v redakcích pařížských novin se znovu vynořila. Svatá inkvizice. Kde je kouř, tam je i oheň: na základě této myšlenky vznikají tu a tam „kolektivy“ či „dohlížecí posty“ vyzývající k bdělosti nebo, jako v případě jednoho velkého pařížského večerníku, k naprosté nesmiřitelnosti². Z takových líhní vycházejí knihy plné fantasmagorických organizačních schémat a petic, které je radno podepisovat, nechcete-li být oceňováni jako „komplic“. Aby bylo možné „odmaskovat“, „odhalovat“, „alarmovat“ a „mobilizovat“, tedy pomlouvat a ostouzet, jsou podezřelé osoby vzaty pod lupu, naprosto v policejním duchu. Krok za krokem jsou pozorovány, jejich styky jsou prověřovány, shromažďují se „indicie“, zakládají kartotéky, zvažují se slova a věty, aby se našly „důkazy“ o „vybočení“ nebo „uklouznutí“. Vyhledávají se skutečnosti, které je možno zveličit nebo řádně rozehrát (dále rozpracovat); vyrábějí se pochybné souvislosti. S pomocí hrubého zevšeobecňování a obsedantních příměřů vyhnaných na ostří se vymýšlejí strašlivá „spiknutí“.

Metody této denunciační literatury jsou stále tytéž: směšování navzájem nesouvisejících faktů, křivá obvinění, falešné závěry, petitio principii (užití neprokázaného ke zdůvodnění pravdivosti věty první, která je základem zdůvodnění pravdivosti [důkazu] věty druhé), ze souvislostí vytržený citát, připsání viny na základě pouhé asociace; zapomenout nelze na klasické „zdánlivé důkazy“, které již v 16. století v úplnosti shromáždili Arnaud a Nicole v jejich Logique de Port-Royal. Claude Durand, obchodní vedoucí pařížských vydavatelství Stock et Fayard, v této souvislosti píše: „Je to znak naší doby: knihy a autoři se odsuzují, aniž se čtou, protože se denunciaci a totální popravě dává přednost před nepohodlnou analýzou a diskusí.“

V nynější atmosféře, kterou Philippe Seguin označuje jako „atmosféru kolektivního hříchu a sebemrškačství“ – atmosféru veřejného pokání a kajícínosti bez rozhršení – odsuzují

myšlenkoví celníci kvůli myšlenkovým deliktům, aniž to kohokoli pohoršuje. Tihle celníci našich myšlenek požadují, aby byl každý opatřen jasnou a jednoznačnou identifikační nálepkou, a kdo není shledán jasným a jednoznačným, je bez milosti odstaven.

Lidé, kteří jsou obviněni, aniž mají možnost se k obvinění vyjádřit, jsou odsuzováni na základě pověstí a pomluv. Hovoří se o pluralismu, ve skutečnosti se však dělá všechno, aby bylo nestandardní myšlení odstraněno. U druhých se fundamentalismus odsuzuje, doma se však provádějí čistky. Horlí se nad tím, když je nějaký spisovatel ohrožen islámskou fatwou, sami ale vyhlásí fatwu proti těm, kteří již nemají být viděni ani slyšeni. Tato nadvláda slídilů a nactiutrhačů, etablovaná na základě nárůstu hysterie v sociálních vztazích, odpovídá velmi přesně tomu, co Paul Thibaud nazval „cenzurou povýšenou na duchovní metodu“.

„Etická čistka“

Nelze se omezit jen na to fenomén cenzury popsat a kritizovat, je třeba též prozkoumat, jak funguje. Jean-Francois Kahn píše: „Před několika lety se v naší zemi stalo pronásledování tak běžným, že nastala atmosféra permanentního honu na čarodějnice.“ Výraz „hon na čarodějnice“ trefil do černého. Nová cenzura má zřetelně náboženskou dimenzi, vždyť jedním z jejích hlavních znaků je být především cenzurou morálky. Názory, které odsuzuje, nejsou totiž nikdy označovány jako pomýlené, nýbrž jako škodlivé, tzn. špatné. Prožíváme nyní budování morálního řádu – řádu v jehož jméně spějeme k „etické očiště“.

Vyrukovat s morální rovinou nakonec znamená povýšit principy, na které se odvolává, na dogma. Dogma ale nemůže strpět, aby bylo zpochybňováno. Jeho zvěstování sebou tedy nese diskvalifikování (=upírání způsobilosti) a vyloučení „špatně myslících“. Aplikovaná metoda spočívá v postižitelnosti, ba kriminalizování určitých názorů, což je podmíněno směřováním myšlení a jednání. **Nacionální socialisté razili výraz „život nehodný života“, naši moderní cenzoři vynalezli „názory nehodné názoru“ - pro názory, které nejsou názorem, nýbrž zločinem.** Z takového pohledu samozřejmě nemohou být myšlení (odvaha), ani nadání protivníka respektovány. Protivník se stává nepřítelem, jehož názory nelze potírat, když se mu zároveň přizná talent. Je tedy nutné, aby žádný neměl, v případě, že zjevně nějaký má, je to zvrácenost a přitěžující okolnost navíc.

Nepohodlní a rušící historikové se vesměs označí za „pseudohistoriky“, tak jako se nonkonformní badatelé obviní (nařknou) z budování „pseudovědeckých“ teorií. Dbá se na vysoce účinné užití uvozovek. Dbá se ale také, aby se na talent spisovatele, intelektuála nebo umělce nepohlíželo jinak, než se zřetelem k jeho – skutečným nebo domnělým – postojům, stejně jako v totalitních režimech, pro které byla shoda literárních, duchovních nebo uměleckých výtvorů se současnou ideologií odedávna měřítkem jejich hodnoty.

Morální odsouzení užívá mimořádně rádo řeči profylaxe (=předběžné ochranné opatření proti vzniku choroby), v níž je „zlo“ přetlumočeno v nemoc. „Vstupujeme do éry hygienického myšlení, ve kterém každý kontakt s nepřítelem, každá četba jím vytvořených textů působí nakažlivě“, ironizuje Pierre-André Taguieff. Špatné názory, jejichž šíření je třeba zastavit, jsou srovnávány s „metastázami“, s „morem“, s „rakovinovým nádorem“, s přenosem mikrobů.

Aby se uniklo „nákaze“, aby se „zlu“ zabránilo uchytit, aby se „infekce“ dostala pod kontrolu, je zřízena „nákazová blokáda, ochranné pásmo“, které díky všeobecnému podezírání a nepřetržité bdělosti umožňuje izolovat a odstranit „nakažená stáda“ (hejna). Takové (biomedicínské) metafory jsou jistě také příznačné (charakteristické).

Protože každý kontakt se špatným myšlením je chápán jako pramen znečištění a jeho šířitelé jsou považováni za nakažené morem, je logickým následkem systematické vyhýbání se diskuzi. Diskutovat s těmi, kteří rozšiřují špatné názory, by totiž znamenalo dát jim „platformu“ (=východisko, základnu, bázi), tedy jim věc usnadnit. Ti, kteří si dali cíl zabránit volnému vzájemnému setkávání (střetávání) idejí (myšlenek), se proto chlubí, že nediskutují, neboť nechat se vtáhnout do diskuze již znamená spoluvinu.

Tento postoj je samozřejmě velmi praktický, a sice ze dvou důvodů: protože obviněný nemá možnost se proti křivým obviněním ospravedlnit, může být skepse, místo k jeho prospěchu, užita jako dodatečný důkaz viny. Za druhé, a to především, protože v případě vyhnutí se diskuzi není třeba nic vyvracet, takže se „správně smýšlející“ konformisté mohou zdržet intelektuální výměny názorů, které, to se musí říci, jsou dnes zřídka schopni.

Nyní je ona poznámka Jeana-Pierre Vernantse srozumitelnější: „Všude, kde se zapovídá diskuze – ocitáme se mimo to, co se nazývá racionálním myšlením. Ocitáme se ve sféře náboženství, i když předstírá, že je ateistické.“

Chantal Delsolová oprávněně zdůraznila, že „morálka emocí“ (mravy citů) ukládá dnešnímu člověku „zvláštní vztah k jeho protivníkům“. Soupeř není odražen ani odzbrojen, nýbrž potupně pronásledován urážkami: není popírán, ale „vyřízen“, zesměšněn a zavržen s nálepkou neofašisty, inkvizitora, narušitele, aniž je třeba argumentů.

To je totiž hlavní cíl: zamezit „vmísení argumentů“. Je to také případ „polemiky jako parazitní figury (=útvary) diskuse“, který tak trefně popsal Michel Foucault. „Jak je z právní praxe patrné,“ říká Foucault, „neotevírá polemika možnost rovnocenné diskuse; s rozmluvou nemá co do činění; stanovuje řízení, projednává podezřelého, snáší důkazy jeho viny a pojmenovává jeho provinění, vyslovuje rozsudek. Ten, kdo polemizuje, má z principu oprávnění, které ho zmocňuje k válce a činí tento boj spravedlivým; ve svém protějšku nevidí partnera v hledání pravdy, nýbrž soupeře, nepřítele, který nemá pravdu, škodí a jehož samotná existence představuje nebezpečí. Nejde o to uznávat druhého jako subjekt s právem hovořit (řeči), nýbrž ho jako účastníka jakéhokoli dialogu odmítnout. Konečným cílem není přiblížit se co možná nejblíže ke skryté pravdě, nýbrž dopomoci k vítězství spravedlivé věci, kterou polemik od počátku otevřeně zastupuje.“

Aby definoval hodnocení ideje na základě její shody nebo vhodnosti pro vládnoucí ideologii, mluvil kdysi Jean-Francois Revel o „loajalitě“. Dodejme, že tato loajalita představuje nulový bod analýzy. A právě proto, že loajalita dnes převládá, jsou odsuzované názory jednoduše prohlášeny za závadné nebo neúnosné, aniž by se dokázala jejich nesprávnost. Jinými slovy: **morální odsouzení zprošťuje nutnosti ověřovat hypotézy a teorie z hlediska pravdy nebo lži. Neexistují už názory správné nebo nesprávné (chybné), nýbrž jen ty**

duchu doby ještě přijatelné a pak ty ... už nepřijatelné. Tento postoj je ještě zesilován halucinacemi představitelů dobrého myšlení. Také zde nehraje roli, zda je idea správná či ne: důležité je vědět, jaké strategii slouží, kdo se na ni odvolává a s jakým záměrem. Tak může kniha, i když je její obsah nezávadný, být právě z tohoto důvodu udána, že činí netolerovatelné názory „tolerovatelnými“ nebo že může „pracovat v rukou“ těch, které je třeba umlčet. Je to nová verze starého hesla: „Billancourt nevede k zoufalství!“³ Rozumí se, že za těchto okolností je důležitější, kdo co říká, než co se říká. Existují přípustná a zavržená místa. Každá kritika se potom jeví jako pokus o diskvalifikování. To je dosaženo nasazením pojmů, od nichž se nečeká, že popisují skutečnost, nýbrž že maximálně zbavují legitimacy. Naši svérázní stratégové tak prozrazují svůj způsob myšlení, který přiznává hodnotu idejím jen tehdy, jeví-li se jim využitelné.

V minulosti byla taková delegitimizace prováděna k újmě nejrůznějších myšlenkových soustav – vzpomeňme např. groteskní, pomlouvačné a štvavé kampaně Josefa Raymonda McCarthyho v padesátých letech. Dnes očividně sleduje jediný směr (cíl). Prohlásit každé myšlení, každou teorii, každou duchovní soustavu, která odporuje osvícenecké filozofii, za nesprávnou (nezákonnou), protože na ní – se všemi možnými odstíny – spočívá legitimita dnešních západních společností.

Antirasismus a antifašismus: dva přízraky

K tomuto účelu používá politicky korektní myšlení hlavně dvě formy podvodu: antirasismus a antifašismus. Rád se k tomu vyjadřuji, neboť já a moji přátelé jsme na naše moderní mudrce nečekali, aby chom rasové teorie a veškeré formy totalitarismu odsoudili a podrobili argumentační kritice.

Rasismus je ideologie, která předpokládá nerovnost ras a chce vysvětlit celé dějiny lidstva s ohledem na rasový faktor. Dnes není tato ideologie zastávána skoro nikým. Předstírá se však, jako by byla všudypřítomná, když se ztotožňuje s nepřátelstvím vůči cizincům a s nedůvěřivým nebo odmítavým postojem k „druhým“.

Následně je „rasismus“ prohlášen za symbolické ztělesnění zaostalého iracionalismu, který má údajně kořeny v pověře a předsudku a zabraňuje vzniku transparentní společnosti. Tato kritika „rasismu“ jako absolutní iracionality čistí liberální pohádku od preracionálního světa jako původu (zdroje) všeho zla. Už více než před půl stoletím Adorno a Horkheimer ukázali, že tato pohádka pouze prozrazuje neschopnost moderny čelit jinému, tj. rozdílnému pojetí bytí (jsoucna) a jeho zvláštnostem.

Tím, že Nová třída odsuzuje „rasismus“ jako čisté iracionální, to znamená jako kategorii, o které se nedá mluvit, přiznává jí zároveň vzdálenost realitě – nádavkem však také přispívá k neutralizování a odpolitizování sociálních problémů. Je-li totiž „rasismus“ v podstatě „šílenství“ nebo „trestuhodné smýšlení“, má potom boj proti rasismu co do činění se soudy a ústavou pro duševně choré, nic však s politikou. Nové třídy to umožňuje zapomenout, že rasismus je ideologie vzešlá z moderny, jehož cesta vedla přes sociální evolucionismus, vědecký pozitivismus a teorii pokroku.

„Antifašismus“ je pak úplně překonaná kategorie, právě tak jako „fašismus“, který předstírá potírat. Výraz „fašismus“ dnes již ostatně neodkazuje na nic určitého (konkrétního). Je to gumový, ohebný pojem, libovolně roztažitelný a užitelný, bez jakékoli popisné ostrosti. A přívlastek „fašistoidní“ je vhodný vůbec pro všechny případy. Již Leo Strauss hovořil o „reductio ad hitlerum“, aby tuto čistě polemickou formu diskreditace charakterizoval. Způsob, jak je dnes každé nonkonformní myšlení označováno jako „fašistické“ lidmi, kteří by sotva uměli definovat, co tím myslí, podléhá stejné strategii.

„Existuje typicky evropská forma politické korektnosti a ta spočívá v tom, vidět všude fašisty,“ poznamenává v této souvislosti Alain Finkielkraut. Jean-Francois Revel k tomu dodává: „U zástupu pomlouvačných pisálků je to běžné, nakýdat národní socialismus a revizionismus na každého, jehož vážnost chtějí pošpinit.“ Následky jsou vidět každý den. Nejmenší incident (událost) v politickém životě Francie je pozorován skrze zpitvořený, groteskní obraz „fašismu“ nebo okupace Francie Němci. Vichy slouží jako „základna“, která umožňuje udržovat psychodrama. A protože se „památka“ klade nad „povinnost pravdy“, je tato „vzpomínka“ pravidelně vzývána, aby ospravedlnila nejspornější přirovnání nebo nejnesmyslnější srovnání.

„Věčné obviňování ostatních z fašismu,“ píše dále Jean-Francois Revel, „a sice s tak nápadným přeháněním, že to původce obvinění spíše zesměšňuje, prozrazuje pokrytecké pohnutky politicky korektních. Cenzorům, kteří se od ztráty marxistického evangelia, onoho nesrovnatelného nástroje duchovního útisku, cítí opuštění, slouží tato zvrácenost jako náhrada.“ Charakteristický je v této souvislosti výbuch nepřátelství následkem vyhodnocení kremelských archivů, když se sochy některých legendárních „hrdinů“ naší doby začaly kácet. Typický je také způsob, jak pouhé zjištění, že komunistický systém sprovodil ze světa víc lidí – sto milionů! – než jakýkoli jiný, vyvolalo ušlechtilé rozhořčení v kruzích, které „dělají všechno, aby míru katastrofy zastřely“ – jako by takové zjištění zlehčovalo (bagatelizovalo) nacionálně socialistické zločiny, které jsou prý per definitionem jedinečné a s ničím nesrovnatelné; jako by údajná čistota původních záměrů komunismu mírnila ohavnost jeho zločinů; jako by oba totalitní systémy, jejichž rivalita a vzájemné dotváření vyplnily 20. století, spolu nesouvisely natolik, že se jednomu bez druhého nedá opravdu porozumět; jako by mrtví neznamenal všude totéž, nýbrž někde víc než jinde.

Je také třeba si uvědomit, že současný „antifašismus“ má zcela jinou povahu než dřív – můžeme ho charakterizovat ne jako opak fašismu, nýbrž jako fašismus naruby. Ve třicátých letech sloužilo téma „antifašismu“, které razil Stalin v rámci autentického (=původního, pravého) boje proti skutečnému fašismu, komunistickým stranám k tomu, aby obvinily buržoazně kapitalistickou společnost, že připravuje půdu totalitarismu. Šlo o to ukázat, že liberální demokracie a „sociální zrádci“ byly potencionálními spojenci fašismu. Dnes je to přesně naopak. „Antifašismus“ slouží jako alibi všem, kteří se připojili k myšlenkové uniformitě a vládnoucímu systému. Těm, kteří se vzdali každého kritického postoje a slouží společnosti, která jim poskytuje výsady a důchody (prebendy). Tím, že současně vedou „antifašistickou“ rétoriku, předstírají, že sami sobě zůstali věrní. Jinými slovy, „antifašistický“ postoj umožňuje takovému kajícímu, aby pozapomněl na nevěrnost a zřeknutí se ideálů. **Byli antifašismus ještě včera prostředkem k pranýřování komerčního kapitalismu,**

dnes je v jeho službách. Dokud se totiž potencionální rebel bouří proti fantomu fašismu, může skutečná moc v klidu spát. Tak se naši dnešní „antifašisté“ zasazují o něco, co nejenže stávající společnost neohrožuje, nýbrž ji v její podstatě posiluje, stávají se opravdovými hlídacími psy společnosti.

Také pro dnešní politiky představuje odsouzení „fašismu“ výbornou příležitost ohrát si vlastní polívčičku. Nejzkorumpovanější toho bezostyšně využívají, aby zmenšili míru své zpronevěry. Jestliže totiž „fašismus“ představuje absolutní zlo a oni ho odsuzují, nemohou být přece absolutně špatní. Fingované účty, nedodržené volební sliby, pletichy, vydírání všeho druhu jsou sice politováníhodnými přečiny, v porovnání s tím „nejhorším“ se však jeví jako druhořadé.

Ale nejen intelektuální levice a politici potřebují na absolutní zlo povýšený „fašismus“. **Celá zanikající moderna potřebuje strašidlo (přízrak)**, s jehož pomocí lze tlumit sociální patologie, které sama vyvolala. Výmluva, že jakkoliv se dnes mohou dít špatné věci, přesto nesnesou srovnání s tím, co se dělo v minulosti, je vždy po ruce. Jde o to, abychom akceptovali poměry, které považujeme za odpudivé s tím, že bychom se mohli dožít něčeho horšího.

Legitimita moderny se tedy opírá o přízrak, který byl prý čímsi „nevídaným“ a kdykoliv se může v plné síle vrátit. Konfrontována s vlastní prázdnotou, konfrontována s tragickým ztroskotáním svých původních tužeb o osvobození člověka, konfrontována s kontraproduktivitou, kterou všude plodí, konfrontována se zplošťující absurditou a nihilismem epochy, kterým se ve svém katastrofálním stavu sama koří; konfrontována se skutečností, že člověk se stává stále zbytečnějším právě v okamžiku, kdy se všude hlásají jeho práva, **nemá moderna jiné východisko, než odvracet pozornost: ukazovat falešná nebezpečí, aby nebyla vidět skutečná.** Absolutní „zlo“ pak funguje jako báječný prostředek, jak akceptovat zla každodenní; zla, ve srovnání s „absolutním zlem“ nahodilá, relativní a veskrze vedlejší.

Byla by tedy chyba věřit, že současný „antifašismus“ je úplně vycucaný z prstu. Představuje pro společnost, která na miskou vah již nemůže přihodit nic pozitivního, základní – byť negativní – ospravedlnění. Antifašismus zakládá identitu Nové třídy, která může existovat, jen když mává přízrakem zla; jinak hrozí, že upadne zpět ve vlastní nicotnost a bezvýznamnost. Tak jako mnozí odvozují svoji identitu pouze z nadávání na imigranty, Nová třída ji odvozuje z veřejného kárání absolutního zla, jehož nahozené stíny zakrývají její ideologickou prázdnotu, chybějící názorovou základnu a duchovní bídu, zkrátka skutečnost, že už nemá co říci a nenabízí ani žádnou původní analýzu situace, z níž by bylo možné odvodit řešení.

Pro hlavní stan „dobrého myšlení“ je proto životně důležité znemožnit každou otázku po principech, které jsou základem její legitimacy. Jinak by vládnoucí ideologie musela být připravena se sama zpochybnit. Na to ale přistoupit nemůže, neboť s většinou velkých mesianistických ideologií sdílí přesvědčení, že „když jdou věci špatně a očekávaný úspěch se nedostavil, není to v tom, že by byly špatné principy, nýbrž naopak jen v tom, že nebyly náležitě a v dostačující míře aplikovány.“ Komunismus neuskutečnil ráj na zemi jen proto, protože ještě neodstranil dostatek svých odpůrců – bylo slyšet včera. Dnes se říká:

neoliberalismus je v krizi a globalizace vyvolává sociální problémy jen proto, protože ještě existuje příliš mnoho překážek, které ztěžují bezproblémový chod trhu.

Aby se ztroskotání projektu objasnilo – nebo aby se dosáhlo žádoucího cíle –, je třeba obětního beránka. Nepřízpůsobivého protivníka, který se odchyluje od normy, jinak myslící živel: včera to byli Židé, svobodní zednáři, nemocní leprou nebo jezuité; dnes domnělí „fašisté“ nebo „rasisté“. Tito úchylkáři jsou vnímáni jako narušitelé, stojící v cestě racionální společnosti a společnost od nich musí být vhodnými opatřeními očištěna. Že dnes např. ve Francii existuje nepřátelství vůči cizincům, „nespočívá v nesprávně vedené imigrační politice, nýbrž v tom, že ve společnosti dřímá rasismus.“

Ve společnosti, jejíž složky jsou stále heterogenní, je tedy náramně důležité založit zároveň s určením obětního beránka něco na způsob civilního náboženství. Rozptýlení opovržení slouží pak jako slučující katalyzátor, zatímco boj proti zdánlivému nepříteli pomáhá udržovat zdání jednoty.

Morální zatracení má ještě jednu výhodu: vede totiž nejen k odpolitizování konfliktu, nýbrž také ke kriminalizaci protivníka. Ten se mění v absolutního nepřítele, jehož je záhodno odstranit všemi dostupnými prostředky. Nemá to daleko k totální válce, tím totálnější, čím víc se předstírá, že je vedena ve jménu lidstva. Bojuje-li se ve jménu lidstva, protivník je rázem z lidstva vyloučen, upírá se mu lidská podstata. Odtud už je jen krůček k ospravedlnění vraždy a lynče.

Ještě musíme zdůraznit, že diskvalifikující nálepky („fašista“, „rasista“), které jsou dnes ve jménu politické korektnosti užívány, jsou vnější cejchy, které si sám nikdo nenárokuje. V protikladu ke třicátým létům 20. století, kdy se komunisté a fašisté ke svým pojmenováním hrdě hlásili. Jejich přisvojení nemá tedy objektivní, informační nebo popisnou hodnotu, nýbrž čistě subjektivní, účelovou nebo polemickou. Položme si nyní otázku po oprávnění takového připisování. Protože ho nelze dokázat, je možné vyvodit, že „důkaz“ vyplývá z pouhé možnosti přidělení nálepky.

Psychoanalytička Fethi Benslama píše, že „fašismus“ dnes není žádný pevný blok, snadno identifikovatelná entita ztělesněná v systému, diskurz a organizace, kterou je možno uchopit; spíše vykazuje fragmentární a difusní formy, takže nikdo s jakýmkoliv světovým názorem není chráněn před tímto puncem.

Velmi poučná slova. Jestliže se totiž fašismus „všude tajně rozšiřuje“, potom může „antifašismus“ také každého obvinít. Problém je v tom, že přesvědčení o všudypřítomnosti zla je základem každé inkvizice. A je to také základní princip každé teorie spiknutí v minulosti, od lovců čarodějnic po propagandisty Protokolů sionských mudrců.

Tak jako antisemité všude vidí Židy, tak vidí noví inkvizitoři všude „fašisty“. A protože „největší lstí ďábla je věřit, že neexistuje“, nejsou protesty samozřejmě nikdy slyšet. Tak funguje systém, který užívaly právě tak tribunály inkvizice jako moskevské procesy: kdo se přizná, je vinen; kdo se nepřizná, je vinen ještě víc. K dovršení všeho umožňuje haraburdí

psychoanalýzy vykládat popření jako přitakání a rozhořčený odpor jako důkaz zarytosti, zvilosti a zarputilosti stvrzující vinu.

Policie postranních myšlenek

„Člověk není tím, co v sobě skrývá, nýbrž tím, co dělá,“ mnil André Malraux. Je-li Nová inkvizice toho názoru, že „fašismus“ je všude, tzn. nikde, tvrdí naopak, že lidé jsou především tím, co skrývají – a to si žádá odhalení. Pátrat za vnějším zdáním, číst mezi řádky. Falešná podezření a křivá obvinění pak neznají mezí. Dešifruje se, luští se, pátrá se po „nedořečeném, nevysloveném“. Čili: autoři jsou denuncováni ne za to, co napsali, nýbrž za to, co nenapsali, ale určitě napsat chtěli. Nebojkuje se obsah knih, který beztak zůstává nepovšimnut, nýbrž intence (=souvislosti), které se v nich míní vidět. Myšlenková policie je policií postranních myšlenek.

Vzpomeňme, že právě v USA, jediném západním státě s opravdu zanedbatelným počtem komunistů, zuřil v McCarthyho éře inkvizitorský antikomunismus. Mechanismus byl stejný: protože komunismus nikde nebyl, vyvodilo se, že je všude. Neexistence nebezpečného nepřítele nikdy neuklidní, naopak – je ještě nebezpečnější, protože se uměl udělat neviditelným. Tím se dá pronásledování rozšířit. Jak ale řekl Marcel Pagnol: **K čemu se namáhat pátrat po vinných, když je můžeme vybrat?**

To vede k tomu, že se dnes utváří nová kategorie (=soubor) páriů. Zahrnuje politicky nekorektní, domnělé úchylkáře, podezřelé intelektuály, sdružuje všechny ty, jejichž existence je trpěna jen pod podmínkou, že jsou vypovězeni na periferii, odkud nejsou slyšet. V knize Louise Pauwelse, která vyšla jen několik měsíců před jeho smrtí, se píše: „Člověk by musel napsat seznam všech velkých spisovatelů, kteří byli kvůli svému smýšlení zapuzeni, vyhnáni, exkomunikováni (=vyobcováni). Zjistilo by se, že v tomto oboru totalitní režimy dávno nemají monopol. **Žlutá hvězda „špatně myslících“ má ještě budoucnost. V našich demokraciích jsou autodafé mlčení mnohdy účinnější, než národně socialistické hranice a stalinská cenzura.** Běžný obžalovaný může svou nevinu dokázat: je to otázka alibi, skutků a dokazatelných skutečností. Spisovatel, obviněný z odchylky proti vládnoucímu myšlení, trestu vyloučení neunikne. Umírá udušením, zaživa pohřben.“ 4

Ve světle právě popsaného fenoménu vidíme, že dnešní společnost na začátku pluralismus oslavuje jen proto, aby ho u cíle lépe odstranila. Vidíme také, že jakási **levice, která ještě včera kritizovala buržoazní společnost a morálku, se dnes stala zastáncem politického reformismu a morálního konformismu.**

Odvaha ke svobodě

Je odvaha odsoudit v době rasové selekce (apartheid a segregace) rasismus. Je odvaha odsoudit za III. republiky kolonialismus. Je odvaha postavit se hitlerismu se zbraní v ruce. Ale dnes? V roce 1997 se bojovníci proti nacionálnímu socialismu neměli čeho obávat, leda snad

že se zesměšní. Hesla, která včera mohla svým původcům vynést vězení nebo smrt, jsou dnes jistým klíčem do světa médií a vydavatelství. Tedy: není odvaha kritizovat s padesátiletým zpožděním fašismus; **dnes je odvážné bojovat proti *political correctness*, proti ničení kolektivních identit a tradičních kultur, proti moci nadnárodních koncernů a proti tržní demokracii. V protikladu k názorům, které jsou dnes v kurzu, protože jsou dávno bez rizika, vám ovšem tento druh odvahy právo na pocty nezjedná. Pouze na čest.**

Cenzura existovala vždy a sklon k nesnášenlivosti je součástí lidské mysli. Vládnoucí ideologie existovaly také vždy a všechny vládnoucí systémy usilovaly, byť v rozdílné míře, společnost normalizovat a zardousit odlišná mínění. Že se cenzura znovu vrátila právě dnešní době, je nicméně poučné, neboť tento comeback přichází ve společnosti, která uznává svobodu názorů a předstírá její garanci. Článek 11. Deklarace práv člověka a občana z roku 1789 přiřazuje „svobodu myšlenky a svobodu názoru“ k nejcennějším lidským právům. Zákon o svobodě tisku z 29. července 1881 vyhláší v článku 1., že „knihtisk a knižní obchod jsou svobodné.“ To už ale neplatí. Zatímco ve východních zemích, které již nespádají pod vliv sovětské moci, je svoboda slova naprostá; 5 zatímco v USA připouští první dodatek ústavy svobodné vyjádření všech názorů, je dnes Francie – společně s Německem – zemí v západním světě, kde je svoboda názorů v praxi zúžena a ořezána nejcitlivěji.

„Žádná svoboda pro nepřátele svobody“ je stará fráze, s níž se vždy vynoří otázka, jak svobodu definovat a především, kdo je zmocněn určit její nepřátele. **V 19. století byli revoluční socialisté, kteří povstali proti sociálnímu vykořisťování, popotahování soudy kvůli „navádění k nenávisti“. Stejná výtku dnes pronásleduje každého, kdo se nepodrobí ideologii lidských práv. Svoboda slova se omezuje na tolerantní (smířlivé) názory. Ale právě za nimi svoboda slova začíná – tak byla také definována všemi, kteří bojovali za její vítězství. Jakou hodnotu má svoboda projevu pro názory, které považuje za správné a rozumné každý?** Vždyť svoboda projevu je základní předpoklad pro volný (ničím neomezovaný) rozvoj idejí a tím pro realizaci demokratické výměny názorů – i nejvíce pohoršující, zdánlivě nedůležité nebo dokonce nesmyslné názory mohou v této souvislosti přinést užitek.

Je pravda, že svoboda slova je nedělitelná a že její existence končí, pokud se určí její hranice. Je pravda, že cenzura je nepřijatelná, nezávislá na příčině, identitě oběti a podmínkách, za nichž je prováděna. Žádná cenzura není duchovně ospravedlnitelná a je ostatně neúčinná. Kdo dnes cenzuru odsuzuje, je nařčen, že je s cenzurovanými jedna ruka. Toto obvinění ve formě vydírání je právě tak nepřijatelné. Mezi názory a tezemi, které jsou dnes zatíženy zákazem, se zajisté nacházejí i ty odporné a nesmyslné. (Je tragické, že se sotva kdo ještě odváží to říci, ze strachu, aby nevyhláší vlky). Existují názory hodné odporu, ale zákony, které je chtějí potlačit, jsou ještě odpornější. Nejde přitom o to zastávat se cenzurovaných, jako vyslovit se proti cenzuře, ne bránit toho či onoho, nýbrž každému potvrdit právo na svobodné vyjádření.

McCarthyismus a sovětský systém zmizely, dědictví Ždanova a McCarthyho je ale stále ještě tu. Avšak zatímco za Stalina nebo McCarthyho byli udavači nuceni udávat, chtěli-li si zachovat práci nebo svobodu, dnes je vidíme pracovat, aniž by je k tomu kdo nutil. Nehnuší

se jim konzumovat zvratky senátora McCarthyho, tak velmi jsou zaměstnáni sestavováním spisů, sběrem dat, vynášením klateb. **Horlí nad denunciacemi, kterým byli během německé okupace vystaveni Židé, sami ale nejednají jinak, když znovu udávají ty, kteří se ocitli na indexu. Všechno se přitom odehrává v atmosféře, kterou Cornelius Castoriadis trefně označil jako „přibývajících význam bezvýznamnosti“, a samozřejmě pod znamenitými morálními záminkami. Ve společnosti všeobecného dohledu, v které žijeme a která již disponuje prostředky kontroly veřejného a soukromého života, které totalitní režimy nikdy neměly, je každý prostředek, který vás dostane mimo hru, dobrý.**

Pojmenoval jsem hlubší důvody této vlny nesnášenlivosti: špatné svědomí provinilců, kteří se dali koupit; rostoucí nekulturnost, kterou pěstují ti bez nápadů, aby pomlouvali, nikoliv argumentovali; konečně strach Nové třídy, jejíž příslušníci – kteří už dávno nejsou vybíráni na základě skutečných schopností, nýbrž na základě schopnosti nechat se vybrat, lidé, jimž chybí pevná základna spojení s národem – žijí ve strachu a hrůze, že ztratí své posty (místa) a privileje (výsady). Pojmenoval jsem rovněž cíle cenzury: diskvalifikace duchovních směrů nebo myšlenkových škol, které již nesmí mít právo na svobodné vyjadřování; označení obětních beránků, aby se zabránilo, že je tito sami poženou k odpovědnosti; odvrácení veřejnosti od patologií současného systému; trend učinit z veřejného odsouzení „špatného myšlení“ základní předpoklad pro mediální a společenské uznání.

Tento systém cenzury vydrží, dokud se udrží sám. Mám pocit, že se zhroutí působením vlastní dynamiky. Přejde den, a my ho ještě uvidíme, kdy se udavači začnou udávat navzájem.

A my tu stále budeme.

Jsme dnes obklopeni moralisty, kteří chtějí, abychom litovali naší domnělé nekorektnosti, prý nás zbavuje slušnosti. Na rozdíl od nich ale nemáme čeho litovat. Až se v naší zemi najde skupina intelektuálů, která – jak se to již jinde děje – najde odvahu a společně vystoupí proti Nové inkvizici, budeme promlouvat dál, dokud žijeme. Dokud žijeme, budeme disidenty bránícími právo na kritické myšlení. Dokud žijeme, budeme na něm dále pracovat.

V době, kdy normalizace vrcholí, je nutné apelovat na sjednocení svobodných duchů a buřičských srdcí o to víc. Dámy a pánové, pryč s cenzurou! Ať žije svoboda!

Poznámky:

1. Céline (1894-1961) jistě představovat netřeba; od Alexise Carrela (1873-1944), držitele Nobelovy ceny za medicínu (1912), máme do češtiny přeloženu základní populární práci Člověk, bytost neznámá; Robert Brasillach (1909-1945), zastřelený v byronovském věku za „kolaboraci“, standardně označovaný za nejtalentovanějšího autora své generace, je u nás zcela neznámý. Co dělají na katedrách románské literatury?
2. V úvodníku se např. píše: „S vykřičenými pravičáky se nediskutuje, ti se vyhazují... a zahánějí zpátky do krysích děr, odkud se už nesmějí dostat.“ In: France-Soir, 13. května 1997.
3. Billancourt u Paříže, hlavní sídlo Renaultu a komunistických odborů. Kdo, kdy a v jaké

souvislosti vyřkl uvedenou větu, se mi určit nepodařilo.

4. Spisovatel František Zavřel (1885-1945), autor stejnojmenné knihy (Za živa pohřben, 1942), by mohl vyprávět jistě víc, než napsal...

5. Benoist pravděpodobně naráží na osobní zkušenosti z předputinovského Ruska...

Podle výroční přednášky na kongresu GRECE (1998). Přetištěno IN: *Schöne Vernetzte Welt: Eine Antwort auf die Globalisierung*. Grabert Verlag 2001. (kráceno)